

«ЛІТЕРАТУРНА КАЗКА» Л. С. ПЕТРУШЕВСЬКОЇ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ

Марченко В. В.

аспірант кафедри світової літератури

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

вул. Алчевських, 29, Харків, Україна

orcid.org/0000-0002-4128-9416

viverevicky8@gmail.com

Ключові слова: сучасний літературний процес, постмодернізм, гра, трансформація, умовність, наративні структури, авторські ознаки.

У статті з'ясовано, що літературознавча й мовностилістична драматична, прозова та казкова специфіка творчості Л. Петрушевської неодноразово ставала предметом вивчення низки вітчизняних та зарубіжних науковців. Вони досліджували казки в компаративному, композиційному, пообразному, когнітивному (менталінгвістичному), антропонімічному аспектах; досліджувалися зв'язки з фольклором, літературною казкою інших авторів, сучасними тенденціями літератури, постмодерністичними віяннями в мистецтві. У статті також з'ясовано, що літературознавча й мовностилістична драматична, прозова та казкова специфіка творчості Л. Петрушевської неодноразово ставала предметом вивчення в компаративному, композиційному, пообразному, когнітивному (менталінгвістичному), антропонімічному аспектах; досліджувалися зв'язки з фольклором, літературною казкою інших авторів, сучасними тенденціями літератури, постмодерністичними віяннями в мистецтві. Поширеним також залишається для аналізу формальний вибір казок як об'єктів вивчення: за періодами, за збірками, за циклами. Проте вищевказаний попередній аналіз з'ясував, що практично відсутні комплексні дослідження становлення жанру літературної казки у творчості письменниці.

Стаття присвячена дослідженню специфіки «Літературної казки» Людмили Петрушевської в контексті сучасного літературного процесу. З цією метою проаналізовано два аспекти: основні характеристики й феномени сучасної літератури епохи постколоніалізму й постмодернізму та пов'язану з цими феноменами індивідуальну манеру засвоєння й трансформації авторської казки Людмили Петрушевської.

У роботі застосовано такі методи: аналіз вторинних (літературознавчих) джерел, структурний аналіз, мовно-стилістичний аналіз виражальних засобів, елементи феноменологічного, детерміністичного (причиново-наслідкового) та компаративного типів аналізу.

У статті доведено, що вибір жанру казки як фрейму (загального жанротвірного застосування казкових ознак) сучасними письменниками й Л. Петрушевською зокрема повністю відповідає запитам читачів, які споживають «літературний продукт» як колаж, нове поєднання перевірених і навіть архетипних наративів, на тлі яких особливо яскраво проступає проблематика сучасного міського обивательського світу. Постмодерністичні ознаки присутні у творах авторки в концентрованому вигляді, але вони еволюціонували, порівняно з першими драматичними творами авторки в бік універсальності й позачасовості (взаємопроникнення архаїчних та інноваційних реалій). Цими факторами можна пояснити велику популярність казок авторки. З'ясовано, що сучасна літературна казка Людмили Петрушевської створюється на основі: а) типових архетипних наративних структур; б) власного чуттєвого й когнітивного досвіду авторки; в) індивідуального екзистенційного освоєння письменницею усього доступного культурного досвіду в контексті тенденцій постмодернізму. Казка при цьому вже не може бути ізольованою системою і зазнає постійних перетворень, як під час написання, так і під час перцепції.

“LITERARY TALES” BY L. S. PETRUSHEVSKAYA IN THE CONTEXT OF THE MODERN LITERARY PROCESS

Marchenko V. V.

Postgraduate Student at the Department of World Literature

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

Alchevskykh str., 29, Kharkiv, Ukraine

orcid.org/0000-0002-4128-9416

viverevicky8@gmail.com

Key words: *modern literary process, postmodernism, play, transformation, convention, narrative structures, author's features.*

The article is devoted to “Literary Tale” by Lyudmila Petrushevskaya in the context of modern literary process. For this reason, two aspects were analyzed: the main characteristics and phenomena of contemporary literature of the era of postcolonialism and postmodernism, and the individual manner of mastering and transforming Lyudmila Petrushevskaya’s fairy tale, related to these phenomena. In the article analyzed scientific sources and found that literary studies and, to a lesser extent, the linguistic and stylistic, dramatic, prose and tale specificity of Lyudmila Petrushevskaya’s creativity have repeatedly been the subject of study by a number of domestic and foreign scholars. Scientists explored L. Petrushevskaya’s tales in particular in comparative, compositional, figurative, cognitive (metalinguistic), anthroponymic aspects. Researchers analyzed connection with folklore, literary fairy tale of other authors, modern trends of literature, postmodern trends in art. Also we found that the common approach is the formal choice of fairy tales as objects of study: by period, by collection, by cycle. However, the preliminary analysis revealed that there are almost none comprehensive studies of the formation of the literary fairy tale genre in the writer’s work.

Methods. Following methods are used in the research: analysis of secondary sources (literary studies), structural analysis, linguistic and stylistic analysis of expressive means, elements of phenomenological, deterministic (causes and effect) and comparative analysis.

Results. We proved that the choice of the fairy tale genre as a frame (a common genre creation of fairy tale characters) by modern writers and, in particular, by L. Petrushevskaya fully responds to the needs of readers. Readers consume a “literary product” as a collage, a new combination of proven and even archetypal narratives, against which the problems of the modern urban philistine world are particularly striking. Postmodern features are present in the author’s works in concentrated form, but they have evolved, in comparison with the first dramatic works of the author, towards to universality and timelessness (by interpenetration of archaic and innovative realities). These factors can explain the great popularity of the author’s tales.

Conclusions. We found that the contemporary literary fairy tale of Lyudmila Petrushevskaya is created on the basis of: a) typical archetypal narrative structures; b) the author’s own sensual and cognitive experience; c) individual existential treatment by the writer of all available cultural experience in the context of the trends of postmodernism. The fairy tale can no longer be an isolated system and undergoes constant transformations, both at writing and at perception. Based on the aforesaid, we found that the author’s fairy tale of Lyudmila Petrushevskaya has a number of features related to contemporary literary trends, namely: a) author’s poetry based on the play; b) the presence of the author’s image and the inability to fully describe the artistic picture and the idea of her work; c) quest plot’s type and new binary categories that drive conflict; d) synthetics and heterogeneity of genre-forming features; e) intertextuality and allusion; f) transformation of typical fairytale structures; g) changes in time dimension; h) modernization of magical objects and magical transformations.

Вступ. Сучасна літературна творчість характеризується як синтезом усіх можливих жанрів, так і їх розмитістю, наявністю гетерогенних жанротвірних ознак у межах одного артефакту. Особливо цікавим феноменом східнослов'янської літератури є казкотворчість Людмили Петрушевської, якій вдалося трансформувати традиційні підходи й «перенести» казковість у теперішній час. Цінності дослідженню надає також той факт, що казки авторки користуються великою популярністю і легко конкурують з новітніми цифровими видами артефактів і розваг. Такі популярні літературні явища, як феномен Людмили Петрушевської, потребують рецепції з погляду як традицій в літературі, так й інноваційних процесів.

Загальними тенденціями виникнення і розвитку літературної казки вже займалися такі науковці, як В. Прош [15], Л. Брауде [2, с. 231–239], Є. Приходько й Н. Назаренко [12], Т. Левчук [10, с. 13–18], Ю. Ярмиш [20]. Вони розглядали літературну казку в історичному, компаративному, образному аспектах. На матеріалі літературних казок різних країн свої дослідження здійснили Є. Ковтун (європейська літературна казка 1-ї половини ХХ ст.) [8], Н. Іванова [7], М. Липовецький [11], Л. Дереза (російська літературна казка) [5], О. Горбонос (українська літературна казка) [4], Н. Вікторова (англійська літературна казка) (Вікторова, 2011).

Казки Людмили Петрушевської також ставали об'єктом дослідження за окремими аспектами. Так, Є. Плотнікова досліджувала фольклоризм та його вияв у творчості авторки (14, с. 148–154), Т. Прохорова аналізувала художню систему прози Л. Петрушевської [16], І. Хубіцька описала міські топоси у казках Л. Петрушевської [19], А. Кураlex – «побут і буття» [9, с. 63–67], а С. Желобцева видала коротку монографію, присвячену казкарці («Проза Людмили Петрушевской: монографія» [6]. Проте бракує досліджень, які максимально повно з'ясували б місце і роль казкотворчості Л. Петрушевської у сучасному літературному процесі. У зв'язку з вищевказаним це дослідження видається цінним.

Метою дослідження є з'ясування специфіки казок Л. Петрушевської в контексті сучасного літературного процесу. Для цього виконано такі часткові науково-дослідницькі завдання: а) здійснено порівняльний аналіз жанрово-стилістичних ознак «літературної казки» Л.С. Петрушевської з новітніми тенденціями сучасного літературного процесу; б) окреслено основні ознаки сучасного літературного процесу з метою виявлення цих ознак у творчій манері (ідіостилі), образній системі, типовій композиційній структурі та художніх прийомах казок авторки; в) подано положення й тези про сучасний літпроцес провідних вітчиз-

няних та зарубіжних літературознавців й відповідно до них представлено вищевказані ознаки в казках Л. Петрушевської.

Методи. Для досягнення поставленої мети автор застосував методи узагальнення (індукції) під час аналізу літературознавчих джерел, мовно-стилістичний аналіз виражальних засобів, структурний аналіз, порівняльний аналіз, частково – прийоми детерміністичного (причиново-наслідкового), феноменологічного та компаративного типів аналізу.

Погляди науковців на сучасну літературну казку. М. Бахтін вважає, що будь-який текст (сучасної чи класичної літератури) не є автономним, а є ланкою загальної інтертекстової комунікації, тому нове прочитання подібне новому творенню [1, с. 14]. Отже, казкові фольклорні, різножанрові літературні (в тому числі й літературна казка) тексти перебувають в комунікації, під час якої народжуються нові смисли й випробовуються й трансформуються старі.

Сучасний літературний процес, як і тенденції в інших видах мистецтва, характеризується терміном «постмодернізм», який є швидше не напрямом або течією, а своєрідним станом мистецтва, культури й суспільства, які виникли як результат розвитку постіндустріального суспільства і є опозиційними до класичних напрямів, такими, що доволі оперують культурно-історичними надбаннями (текстами, артефактами), знецінюючи їх і створюючи нове якісне ціле. Так, Ж. Ліотар, який стояв біля витоків терміна «постмодернізм», вважає останній низкою культурно значимих ситуацій, які охопили всі сфери суспільства. Головна причина – розчарування в універсальних і, здавалося б, непохитних традиціях, естетичних категоріях і типових наративах.

Є. Солодова, аналізуючи дискурс сучасної літературної казки і проводячи типологічні паралелі між творами сучасних авторів, зазначає, що вони (автори) використовують неоригінальність, вторинність текстотворення як визначальний перцептивний фактор, що є, поруч з грою, визначальною ознакою сучасної літератури. Як приклад авторка приводить твори Урсули Ле Гуїн, Дж. Роулінг та Л. Петрушевської, в яких дуже подібний магичний, чарівний й описовий (візія) моменти, причому границі простору і часу стерті. Стирається грань навіть між автором і читачем, між текстом і реальністю [18, с. 9].

Отже, враховуючи вищевказані ознаки й тенденції сучасної літератури, можна виокремити ключові ознаки казок Л. Петрушевської на тлі сучасного літературного процесу.

Авторська поетика за ігровим принципом. Ця ознака казок Л. Петрушевської найбільш характерно визначає стиль і жанротвірні характеристики

творів авторки і зближує ці твори з дитячою літературою, хоча сама авторка вказує, що пише для усіх читачів («Казки для дорослих»). Наративні та образні елементи, аналогічні яким знаходимо в казках Ш. Перро, А. Пушкіна, Е.Т.А. Гофмана використовуються авторкою як перевірені якірні моменти, що глибше «затягують» читача у новий ірраціональний часопростір твору.

Присутність образу авторки й неможливість перфектно описати чи завершити її художню картину світу – ця ознака казок Л. Петрушевської пов'язана з постмодерністичною тенденцією відмови від оригінальності. Проте у більшості казок у непрямих номінаціях, філософських та ліричних відступах присутній образ оповідача («Нові пригоди Єлени Прекрасної»; «Історія живописця»). Проте її художній світ відкритий і незавершений, його темпоральні й просторові рамки не виписані, оскільки не є важливими. Важливий момент «тут і тепер», динаміка, гра, гумор і розважальність.

Квест і нові бінарні ціннісні протиставлення. Авторка створює власні мотиви на основі архетипних казкових, які модифікуються. Аналізуючи сюжети казок Л. Петрушевської та підтекстову інформацію (натяки, лейтмотив, авторське приховане моралізаторство), можна виокремити мотиви квесту (виконання завдання, втікання від небезпеки, порятунок, чарівне перетворення, повернення тощо). На основі характеристики героїв та аналізу сюжету (квесту) можна дійти висновку: у діях і розвитку персонажів виокремлюються нові бінарні протиставлення: серйозне – несерйозне, низьке – високе, класичне – епатажне.

Синтетичність і гетерогенність жанротвірних ознак. Авторка у своїх казках використовує на перший погляд не поєднані жанротвірні ознаки, які сприймаються цілком органічно в рамках тексту й міжтекстуально. Сюди входять: а) ознаки великих жанрів (романістичність, кілька сюжетних ліній, новелістичність); б) ознаки фольклорних казок (типовий зачин і кінцівка, історизми, мотиви); в) фольклорні малі жанри (дитячі неказкові форми від «страшилки» до прислів'їв і приказок); г) кінематографічні нелітературні ознаки (переключення уваги, висока динаміка зміни подій, візуальна художня деталь).

Інтертекстуальність. Аналізуючи цикл «Дикі звірині казки», Є. Плотнікова зазначає: «Особливо активна інтертекстуальна складова в циклі «Дикі звірині казки». Це переконує в тому, що казки Людмили Петрушевської є прикладом адаптації літературної казки в новому часі» [14, с. 149].

Така адаптація до вподоби сучасній дитячій аудиторії, для якої постколоніальний і, відпо-

відно, постмодерністичний культурний простір цілком природний і не потребує широких наративних пояснень та експлікацій.

Зміни часового виміру (перенесення, уповільнення, повторення). Таке поводження з часом робить казки Л. Петрушевської динамічними і непередбачуваними (передбачуваним залишається тільки традиційний «гепі-енд»). Більшість важливих подій у казках Л. Петрушевської відбуваються в прискореному ритмі зі зміною «візуальної картини» (принцип кінематографічності), проте під час описів персонажів, екстер'єрів, при лірично-філософських авторських відступах відбувається сповільнення відносного часу. Наявність трикратних повторів – данина чисто казковим жанровим ознакам («Дівчинка Ніс», «Історія живописця»). Повтори, як і ліричні відступи, сповільнюють сприймання і дають змогу читачеві «перевести подих».

Чарівні предмети і чарівні перетворення на тлі теперішнього часу. Порушення законів фізики – одна із ознак чарівної літературної казки. Так, авторка до набору сучасних, але звичних речей, додає чарівні, які губляться на тлі побутових колізій та інтер'єрів. Так, чарівна кришталева куля і дзеркальце («Нові пригоди Єлени Прекрасної та «Анна і Марія») перебувають не в чарівних скринях, а лежать серед буденних предметів і мотлоху. Значною мірою використання таких предметів та чарівних перетворень допомагають романтично виразити сутність, бажання і мрії сучасної дівчинки, жінки, бабусі.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Отже, в контексті сучасного літературного процесу й творчого онтогенезу письменниці можна спостерігати фактори й ознаки становлення «літературної казки». При цьому у творчості відомої російської письменниці Людмили Петрушевської спостерігається творча динаміка у діапазоні «театральна п'єса – прозові жанри – літературна казка».

На основі вищевказаних положень з'ясовано, що авторська казка Людмили Петрушевської володіє низкою ознак, пов'язаних з сучасними літературними тенденціями, а саме:

- а) авторською поетикою на основі гри;
- б) присутністю образу авторки й неможливістю повністю описати художню картину й ідею її творчості;
- в) сюжетами у вигляді квесту й новими бінарними категоріями, які рухають конфлікт;
- г) синтетичністю й гетерогенністю жанротвірних ознак;
- г) інтертекстуальністю й алюзією;
- д) трансформацією типових казкових структур;
- е) змінами часового виміру;

є) осучасненням чарівних предметів та перетворень.

Перспективи подальших досліджень казкотворчості Людмили Петрушевської, на наш погляд, вимагають комплексного підходу, оскільки більшість розвідок присвячені окремим аспектам. Задля цього необхідно здійснити масштабне літературно-культурологічне дослідження, яке б у рамках теорії постмодернізму змогло б завершити відносно цілісну картину творчості письменниці. Серед методів дослідження насамперед валідними вбачаються компаративний, дискурсивний (текстознавчий), культурологічний підходи, що вимагає подальшої міждисциплінарної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

- Бахтин М.М. Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. Москва : «Художественная литература», 1975. 504 с.
- Брауде Л.Ю. К истории понятия «литературная сказка». *Известия АН СССР*. Москва, 1977. Т. 36. С. 231–239.
- Викторова Н.А. Английская литературная сказка эпохи постмодернизма : дисс. ... канд. филол. наук : 10.01.03 / Казан. (Приволж.) федер. ун-т]. Казань, 2011. 180 с.
- Горбонос О.В. Українська літературна казка 10-30-х років XIX ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук. : 10.01.01. / Херсонський держ. ун-т. Херсон, 2008. 20 с.
- Дереза Л.В. Російська літературна казка першої половини XIX століття в жанровій системі романтизму : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра филол. наук. : спец. 10.01.02 / Таврійський нац. ун-т імені В.І. Вернадського. Сімферополь, 2005. 40 с.
- Желобцева С. Проза Людмили Петрушевской. Якутск : Якутский гос. университет имени М.К. Аммосова, 1996. 24 с.
- Иванова Н. Ultra-fiction, или Фантастические возможности русской словесности. *Знамя*. 2006. № 11. URL: <http://magazines.russ.ru/znania/2006/11/iv1.html>. (дата обращения: 05.02.2020)
- Ковтун Е.Н. Поэтика необычайного: Художественные мифы фантастики, волшебной сказки, утопии, притчи и мифа (На материале европейской литературы первой половины XX века). Москва: Изд-во МГУ, 1999. 308 с.
- Куралех А. Быт и бытие в прозе Л. Петрушевской. *Литературное обозрение*. 1993. № 5. С. 63–67.
- Левчук Т. Казкова інтенція літератури. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Філологічні науки*. Дніпропетровськ, 2016. № 1. С. 13–18.
- Липовецький М. Н. Поэтика литературной сказки (На материале русской литературы 1920–1980-х гг.). Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1992. 183 с.
- Назаренко Е.В., Приходько Н.А. Современная авторская сказка как пример постмодернистского дискурса. *Universum: Филология и искусствоведение*: электрон. научн. журн. 2013. № 2 (2). URL: <http://7universum.com/ru/philology/archive/item405> (дата обращения: 26.12. 2019).
- Петрушевская Л.С. Настоящие сказки. Москва : Вагриус, 1997. 399 с.
- Плотникова Е.А. О некоторых особенностях фольклоризма Л.С. Петрушевской (на примере «Настоящих сказок»). *Научный диалог*. 2012. № 12. С. 148–154.
- Пропп В.Я. Трансформація чарівних казок. Фольклор і дійсність. Київ: Генеза. 2005. 184 с.
- Прохорова Т.Г. Проза Л. Петрушевской как художественная система. Казань : Казан. гос. ун-т им. В. И. Ульянова-Ленина, 2007. 264 с.
- Ситенька О.В. Міфологічна інтертекстуальність в англійській постмодерністській прозі: лінгвокультурологічний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2012. 20 с.
- Солодова О.В. Лінгвокогнітивні характеристики композиції тексту англійських казок Дж. К. Роулінг : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Харківський національний ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2008. 20 с.
- Хубицкая И. Городские топосы в сказках Людмилы Петрушевской. Актуальні проблеми слов'янської філології. 2010. Вип. XXIII. Ч. 2. С. 311–323.
- Ярмиш Ю.Ф. У світі казки: літературно-критичний нарис. Київ : Радян. письменник, 1975. 145 с.

REFERENCES

- Bakhtin M.M. (1975). *Voprosy literatury i jestetiki* [Questions of literature and aesthetics]. Moscow, Khudozhestvennaya Literatura 504 [in Russian].
- Braude L.Yu. (1977). K istorii ponjatija «literaturnaja skazka» [On the History of the Concept of “Literary Fairy Tale”]. *Izvestiya of the USSR Academy of Sciences*. Moscow, Vol. 36, 231–239 [in Russian].
- Viktorova N.A. (2011). *Anglijskaja literaturnaja skazka jepohi postmodernizma* [English Literary Fairy Tale of the Postmodern Era]: Thesis for Candidate of Philological Sciences: 10.01.03 / Kazan Federal University. Kazan, 180 [in Russian]
- Horbonos O.V. (2008). *Ukrainska literaturna kazka 10-30-kh rokiv KhIKh st* [Ukrainian Literary Fairy Tale of the 10-30's of the 19th Century]: Author's Abstract of the Thesis for Candidate of Philological Sciences: 10.01.01 / Kherson State University. Kherson, 20 [in Ukrainian].

5. Dereza L.V. (2005). *Rosiiska literaturna kazka pershoi polovyny XIX stolittia v zhanrovii systemi romantyzmu* [Russian Literary Fairy Tale of the First Half of the 19th Century in the Genre System of Romanticism]: Author's Abstract of the Thesis for Doctor of Philological Sciences: 10.01.02 / V.I. Vernadsky Taurida National University. Simferopol, 40 [in Ukrainian].
6. Zhelobtseva S. (1996). *Proza Ljudmily Petrushevskoj* [The Prose of Lyudmila Petrushevskaya]. M.K. Ammosov Yakutsk State University, Yakutsk, 24 [in Russian]
7. Ivanova N. (2006). *Ultra-fiction, ili Fantasticheskie vozmozhnosti russkoj slovesnosti* [Ultra-fiction, or Fantastic Possibilities of Russian Literature]. *Znamya*, No. 11. URL: <http://magazines.russ.ru/znamia/2006/11/iv1.html>. (Last accessed: 05.02.2020) [in Russian].
8. Kovtun E.N. (1999). *Pojetika neobyčajnogo: Hudozhestvennye mify fantastiki, volshebnoj skazki, utopii, pritchi i mifa (Na materiale evropejskoj literatury pervoj poloviny HH veka)* [Poetics of the Extraordinary: Artistic Myths of Science Fiction, Fairy Tales, Utopias, Parables and Myths (based on European literature of the first half of the 20th century), Moscow State University Publishing House, 308 [in Russian]
9. Kuralekh A. (1993). Byt i bytie v proze L. Petrushevskoj [Life and Being in Prose of L. Petrushevskaya]. *Literaturnoe Obozrenie*, No. 5, 63–67 [in Russian].
10. Levchuk T. (2016). Kazkova intentsiia literatury [The Fabulous Intention of Literature]. *Bulletin of Alfred Nobel Dnipropetrovsk University. Series: Philological Sciences*. Dnipropetrovsk, No. 1, 13 – 18 [in Ukrainian]
11. Lipovetsky M.N. (1992). *Pojetika literaturnoj skazki (Na materiale russkoj literatury 1920–1980-h gg.)* [Poetics of a Literary Fairy Tale (based on the material of Russian literature of the 1920's-1980's)]. Sverdlovsk: Ural University Publishing House. 183 p [in Russian].
12. Nazarenko, E.V., Prykhodko, N.A. (2013). Modern Author's Fairy Tale as an Example of Post-modern Discourse. *Universum: Philology and Art Studies: Electronic Scientific Journal*. No. 2(2). URL: <http://7universum.com/philology/archive/item405> (Last accessed: 05.02.2020) [in Russian].
13. Petrushevskaya, L.S. (1997). Nastojashhie skazki [Real Fairy Tales]. *Vagrius*, Moscow, 399 [in Russian].
14. Plotnikova E.A. (2012). O nekotoryh osobennostjakh fol'klorizma L. S. Petrushevskoj (na primere "Nastojashhikh skazok") [On Some Features of Folklorism of L.S. Petrushevskaya (on the example of The Real Tales (Nastoyashchie Skazki))]. *Nauchny Dialog*, No. 12, 148–154 [in Russian].
15. Propp V.Ya. (2005). *Transformatsiia charivnykh kazok. Folklor i diisnist* [Transformation of Fairy Tales. – Collection: Folklore and Reality]. Heneza, Kyiv. 184 [in Ukrainian].
16. Prokhorova, T.H. (2007). Prose of L. Petrushevskaya as an Artistic System Ulyanov-Lenin Kazan State University, 264 p [in Russian].
17. Sytenka O.V. (2012). *Mifologichna intertekstualnist v anhlo-movnij postmodernistskij prozi: lnhvokulturolohichnyi aspekt* [Mythological Intertextuality in English-language Postmodern Prose: Linguocultural Aspect]: Author's Abstract of the Thesis for Candidate of Philological Sciences: 10.02.04 / National Linguistic University, Kyiv, 20 [in Ukrainian].
18. Solodova O.V. (2008). *Linhvokohnityvni kharakterystyky kompozycji tekstu anhliiskyx kazok Dzh. K. Roulinh* [Linguocognitive Characteristics of the Composition of Text of English Tales by J.K. Rowling]: Author's Abstract of the Thesis for Candidate of Philological Sciences: 10.02.04 / V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, 20 [in Ukrainian].
19. Khubitskaya I. (2010) Gorodskie toposy v skazkakh Ljudmily Petrushevskoj [Urban Topos in Lyudmila Petrushevskaya's Fairy Tales]. *Aktualni Problemy Slovianskoi Filolohii*. Is. XXIII. P. 2, 311–323 [in Russian].
20. Yarmysh, Y.F. (1975). U sviti kazky: literaturno-krytychni narys [In the World of Fairy Tales: Literary Critical Essay]. *Radianskyi Pysmennyk*, 145 [in Ukrainian].